

Når homser snakker

Meldingsartikkel

William L. Leap: *Word's out: Gay men's English*.
Minneapolis: University of Minnesota Press, 1996

På tross av at det finnes en god del oppfatninger av hvordan homser snakker, der skrulling kan ses som en nærmest konstituerende rollestereotyp, finnes det få språkvitenskapelige studier av homsespråk. William Leaps bok *Word's out: Gay men's English* (1996) skaper derfor forventninger: endelig foreligger kanskje den boka som kan komme til å åpne dette forskningsfeltet for alvor. Som det vil framgå av det som følger, hefter det etter vår mening såpass store svakheter ved boken at den neppe gir oss den fornødne teoretiske basis som en *språkvitenskapelig* tilnærming til homsespråk må bygges på. I denne anmeldelsen vil vi derfor forsøke å gå ut over bokens rammer og forsøke å skissere hvordan vi mener et slikt studium bør konstitueres. Vi vil også forsøke å gi en oversikt over de forskningstradisjonene boka skriver seg inn i.

William Leap er professor i antropologi ved American University i Washington D.C. Han har tidligere arbeidet med bruken av engelsk blant indianere i USA, og begynte å interessere seg for språket til homser og lesber i slutten av 80-årene. Før *Word's Out* har han publisert enkelte artikler om emnet. Han har i tillegg redigert en artikkelsamling, *Beyond the lavender lexicon* (1995), som er nevnt i den korte biografien bak i boka, men mangler i bokas litteraturliste. Det at boka er skrevet av en antropolog, og ikke av en språkviter, skaper visse problemer for vurderingen. I utgangspunktet bør den vurderes faglig av en antropolog, noe ingen av oss er. Vi har derfor intet å si om innholdets verdi som antropologisk analyse. Boka gjør imidlertid bruk av en rekke språkvitenskapelige termer, og signaliserer derved at den også har språkvitenskapelige pretensjoner. Det er denne siden av boka vi ønsker å vurdere: hvordan er dens analyse av homsers språkbruk vurdert som språkvitenskap. En vil kanskje kunne hevde at dette innebærer å kritisere boka for noe den ikke gir seg ut for å være. Dette er vi uenige i fordi Leap selv ikke avgrensner boka fra språkvitenskap. Når han i tillegg bruker en rekke termer hentet fra språkvitenskapen, kan denne siden av boka klart vurderes i lys av denne disiplinen. Men den konklusjonen vi kommer til har naturligvis ingen overføringsverdi til de antropologiske sidene ved analysene som presenteres. Disse må fagfolk innen feltet ta stilling til.

Homsespråk som objekt for språkvitenskapelig studium

Moderne språkvitenskap kan deles i flere underfelter etter hva slags perspektiv en legger på studieobjektet. Det viktigste perspektivet i nærværende sammenheng er det som utgjøres av motsetningsparet *system* og *bruk*.¹ Språkssystemet kan ses på som et sett abstrakte regler som avgrensner og spesifiserer settet av akseptable setninger i et gitt språk. Disse reglene kan videre ses som mentalt representert, dvs. som grunnlaget for en ferdighet som alle normalt utrustede mennesker har, eller som abstrakt representert i et sosialt rom, et språksamfunn, der settet av regler som deles innenfor dette samfunnet, utgjør grunnlaget for den språklige kommunikasjonen som finner sted i det samfunnet. Dette settet av regler er det vanlig å referere til som et *språkssystem*, eller en *grammatikk*.

Det er god grunn til å tro at evnen til å lære språk i stor grad er medfødt, og derfor genetisk betinget. Bare på grunnlag av denne antakelsen kan vi forklare at alle mennesker, uansett rase, bosted og samfunnsmessig tilknytning, lærer språk uten undervisning, så sant de i barndommen eksponeres for språk, og videre at alle mennesker ser ut til å lære språkssystemet like godt, i den forstand at de er i stand til å skille grammatiske fra ugrammatiske setninger. For eksempel vil enhver nordmann kunne avgjøre hvilke av de to setningene *Ola kysser Per* og **Ola Per kysser* er grammatisk, og hvilken som er ugrammatisk.² Denne typen kunnskap som en mentalt internalisert grammatikk representerer, er derfor vesensforskjellig fra kulturbetinget kunnskap som sykling, aritmetikk og lesing, der ferdighetene avhenger av undervisning og likevel utvikler seg svært ulikt fra individ til individ. Et tredje viktig moment er at denne språklæringsevnen ser ut til å være spesielt sterk fram til puberteten. Voksne har normalt mye større problemer med å lære et nytt språk enn barn har.

I fraværet av studier som klart viser at homser er annerledes genetisk utstyrt enn andre mennesker, er det ingen grunn til å tro at språkevnen hos homser er forskjellig fra andres. Ettersom de fleste som vokser opp som homser, vokser opp i den samme typen miljøer som de som vokser opp til å identifisere seg som heteroseksuelle gjør, er det heller ingen grunn til at homser skulle utvikle særegne grammatiske regler. Det er med andre ord neppe grunn til å anta at begrepet homsegrammatikk, eller "gay grammar" på engelsk, er et fruktbart startpunkt for forskning. En slik antakelse ville føre til en forventning om at homser bruker andre setningsstrukturer, f. eks. den vi merket som ugrammatisk ovenfor, at de bøyer verb og substantiv ved hjelp av andre regler enn resten av befolkningen eller har lyder i systemet sitt som resten av befolkningen mangler. Ved ettertanke vil de fleste innse at homser like lite har slike særegne, grammatikalske trekk som de har grønne neser eller andre trekk som umiddelbart ville ha avslørt dem nettopp som homser. Jakten på en homsegrammatikk fører derfor umiddelbart inn i en blindgate.

Opp mot et slikt studium av abstrakt struktur kan vi generelt stille studiet av hvordan mennesker *braker* grammatikken i virkelige kommunikasjons-situasjoner. Reglene som utgjør en grammatikk, setter oss i stand til å konstruere og produsere meningsbærende ytringer som en tilhører vil kunne avkode og reagere på, enten ved en ny språklig ytring hvis meningsinnhold kan relateres til foregående ytring, eller ved konkret handling av et eller annet slag som kan ses som avledet av ytringen.³ All språkbruk kan ses som intensjonal, dvs. styrt av en hensikt, og ikke bare meningsinnholdet, men også den ytre formen vil styres av den intensjonen som ligger bak ytringen. Når grammatikken gir oss muligheter for å gi det samme meningsinnholdet ulik språklig form, som f.eks. *Ola kysser Per* og *Per kysser av Ola*, kan dette forstås som en mulighet for optimal tilpassing av ytringens form i forhold til den foreliggende kommunikasjons-situasjon.

Språklig kommunikasjon er imidlertid ikke bare en innkoding og avkoding av mer eller mindre objektive meningsinnhold i lydlig form. Selve formen gir tilhøreren informasjon om taleren som person. Måten vi snakker på kan fortelle om geografisk og sosial bakgrunn. En (for) enkel måte å tolke dette på, er at visse aspekter ved talen kan oppfattes som signaler som ikke styres intensjonalt. På samme måte som røyk forteller at det brenner et sted, vil dialekt (eller aksent) kunne avsløre hvor vi kommer fra, enten vi vil det eller ikke. Men dette er for enkelt. Det er også mulig å manipulere disse aspektene, og bruke dem aktivt som metainformasjon, dvs. som signaler vi bruker for å konstruere den personen vi ønsker å framstå som i forhold til omverdenen. Vi kan f.eks. forsøke å skjule vår dialektbakgrunn, eller vi kan tvert imot framheve den. Det samme gjelder ulike tegn i talen som peker mot vår sosiale bakgrunn.

Dialekter og sosiolekter er makrostrukturer som konstituerer seg gjennom sosiale normer for hva som er umarkert språkbruk, normer som varierer fra ett sosialt miljø til et annet innenfor det samme språksamfunnet. Derved oppstår en type systematisk variasjon der språklig form ofte ses på som den avhengige variabelen, og ulike sosiale parametere som de uavhengige. Folk med bakgrunn i ulike sosialgrupper taler ulikt, unge taler ikke som eldre osv. En viktig innsikt fra denne typen forskning er at også menn og kvinner taler ulikt. Dersom vi går ut fra at forskjellig språkbruk blant kvinner og menn er knyttet til ulike kjønnsroller og kjønnsrolleoppfatninger, er ikke veien lang til spørsmålet om ikke homoseksuelle og heteroseksuelle kan ha ulike måter å representere seg selv gjennom språk på, gitt at vi også her har å gjøre med forskjeller som er knyttet til kjønnsroller. Men mens spørsmålet når det gjelder kvinner og menn har opptatt forskere i flere tiår, er spørsmålet knapt formulert når det gjelder språk og seksuell identitet. At det ligger et rikt og spennende forskningsfelt og venter, skal det ikke mye fantasi til for å forestille seg. Dette ikke minst fordi

språk synes å være ett av det settet av virkemidler vi tar i bruk både for å skjule og for å tilkjenne våre seksuelle preferanser på.

Hovedlinjer i homospråkforskningen

Det er ikke lett å få full oversikt over alle publiserte arbeider som sier noe om homospråk, ikke minst fordi mye homoforskning er utpreget tverrfaglig, og de fleste forsøk på analyser av homospråk er biprodukter av samfunnsvitenskapelig arbeid. Vi vil likevel forsøke å gi et overblikk over noe av den litteraturen vi kjenner til.

Vi kan grovt sett dele den eksisterende litteraturen om homospråk inn i fire tradisjoner. Den første er rent leksikografisk, den andre studerer homoretorikk, og den tredje handler om kommunikasjonsstrategier. De fleste arbeidene innenfor de to siste er skrevet med samfunnsvitenskapelig utgangspunkt, og Leaps bok knytter seg til begge disse. Den fjerde er hovedsaklig en filosofisk og litteraturvitenskapelig disiplin, hvor feministisk og *queer* teori har en viktig plass.

Det leksikografiske arbeidet har oftest resultert i forskjellige slags ordlister og ordbøker, som kan være brede historiske oversikter over både språk brukt om homoseksuelle og homoseksualitet og språk brukt av homoseksuelle, som Dynes (1985) og Courouve (1985), eller arbeider som konsentrerer seg om språk brukt av lesber og homser, som Rodgers (1979). Historisk orientert homoleksikografi inkluderer arbeider om den nesten utdødde britiske argot *polaris* (cf. Young, 1997). Ordforrådet utvikler seg svært hurtig i mange homokulturer, og leksikografiske arbeider blir stående bare som historiske dokumenter hvis de ikke inneholder generaliserbare analyser av semantiske strukturer og pragmatiske regler som er en del av et slikt homoleksikon. De færreste av dem gjør det (Cox og Fay [1994] utgjør et hederlig unntak), men en analyse av disse arbeidene kan trolig danne utgangspunkt for slik teoretisering.

Den retoriske analysen av homotekster har tatt for seg flere slags muntlig og skriftlig tekst. Foss (1994) har analysert Harvey Milks politiske retorikk og satt den inn i en tradisjon som vi kan følge tilbake til Erasmus Roterodamus og narrenes opptredener i det førmoderne Europa. Darsey (1994) undersøker retorikk i homopolitisk organisering, og Miller (1995) analyserer narrative konvensjoner på sextelefonlinjer. Rudes og Healy (1979) anvender en temmelig simplistisk retorisk analyse på eksempler på bruk av *she* med mannlig referent i et homsemiljø i Buffalo. Graf og Lippa (1995) ser på det samme fenomenet fra tradisjonelt sosiolingvistisk synspunkt og finner det sosiolingvister gjerne har pleid å lete etter, nemlig variasjoner som følger konvensjonelle sosiale skillelinjer, i dette tilfellet mellom akademikere og funksjonærer. Boltens analyse av selvbiografiske pornofortellinger (1995) presenteres som *work in progress* og

består mest av ordtelling, men inneholder elementer som lover godt for det ferdige arbeidet.

I studiet av kommunikasjonsstrategier er den sosiologiske og sosialantropologiske tradisjonen sterk. Mye av forskningen på mannlig homoseksualitet har helt tilbake til 1930-årene handlet om ikke-verbal kommunikasjon på sjekkesteder, og denne typen kommunikasjon har fremdeles en stor plass i nyere arbeider, som f.eks. Chesebro og Klenk (1981), også dem som foregir å handle om språk, og William Leaps bok er ikke noe unntak. Styrken ved denne tradisjonen er at språket mest mulig studeres i de situasjonene hvor det blir til og analyseres i sammenheng med faktorene som former det, i motsetning til den leksikografiske tradisjonens inventarlistene, som i stor grad presenteres løsrevet fra kontekstene. Svakheten er at mens de gir verdifull innsikt i sosiale strukturer av betydning for språket, lykkes de sjelden i å gi noen tilfredsstillende analyse av selve språket som formes av disse sosiale strukturene. Det heller magre utvalget av eksempler som ofte presenteres som grunnlag for analysen, vanligvis færre enn de 26 hos Leap (1996), er symptomatisk.

Innenfor den fjerde retningen, hvor deler av Butler (1990) og Foucault (1976-1984) hører hjemme, er fraværet av empirisk belegg det mest iøynefallende. Denne tradisjonen, hvor mange lener seg tungt på psykoanalytisk teori, har hatt betydelig innflytelse på en del litteraturvitenskapelig arbeid. Her blir sentrale begreper som *fallogosentrisme* ofte stående udefinert, og påstander om hva som ligger "i språket" tilfredsstillende sjelden den *språkvitenskapelig* skolerte leser spørsmål om *hvor i hvilket* språk de anførte trekk kommer til syne.

Oversyn over innholdet i boka

Word's Out er på vel 200 sider, inkludert et lengre innledningskapittel, noter, litteraturliste og register. Den består i tillegg av åtte ordinære kapitler og en konklusjon. Alle kapitlene er forsynt med eksempler, de fleste korte dialoger, som er typografisk skilt ut med egen nummerering og ramme.

I innledningen, som er på 12 sider, introduseres problemstilling og grunnleggende begreper. Her defineres *Gay English* som "a distinctive, gendered approach (actually an aggregate of approaches) to oral, written and signed text making." (s. xii) Her gjør Leap også rede for hvordan interessen for emnet oppstod, og hvordan han avgrenser det. Han gjør videre greie for det språkbegrepet han opererer med ("Assumptions about language") og for den forståelsen av kjønnsrollebegrepet han legger til grunn ("Assumptions about gender"). Språkbegrepet hans blir svært uklart, men det er hovedsakelig tuftet på begrepet "Text making", noe som klart knytter an til analyse av språkbruk. Kjønnsrollebegrepet er bygd på forståelse av mannlig og kvinnelig som sosiale konstruksjoner og ikke naturgitte størrelser. Til slutt i innledningen gjør Leap

greie for hvorfor han ikke har inkludert lesbespråk i analysen, samt for metode, feltarbeid, valg av informanter etc.

Kap. 1 har tittelen "Can there be gay discourse without gay language". Her introduserer Leap to hovedtemaer i boka, nemlig at homsers språkbruk karakteriseres av samarbeid ("cooperative discourse") og av det å ta risikoer ("language based risk taking"). Videre hevder han at det språklig sett unike ved homsers språk er autentisitet, men det går ikke særlig klart fram hva han legger i dette. Som i resten av boka forsøkes de teoretiske poengene belyst ved hjelp av analyse av konkrete tekster.

Det første av disse prinsippene, som vi kan kalle samarbeidsprinsippet, blir videre drøftet i kap. 2 og 3. Samarbeidet konstitueres i "double subjectivity", det at både avsender og mottaker av en språklig ytring må tolke, avsender i sin innkoding, og mottaker i sin avkoding av budskapet. Andre trekk ved dette samarbeidet er *intensjonalitet*, som så vidt vi kan se må tolkes som en grunnleggende vilje til å samarbeide, og *koherens*, det at de ytringer som inngår i en samtale, må kunne knyttes til hverandre betydningsmessig. Leap hevder at en versjon av dette prinsippet, som han kaller "adjacency pairing", og som går ut på at hver deltaker i en samtale knytter sin ytring til noe som er sagt i foregående ytring, er noe som er spesifikt for *Gay English*. Videre, i kap. 3, går Leap gjennom ulike virkemidler samtalepartnere benytter for å opprettholde og fokusere den språklige interaksjonen.

Kapittel 4, 'The risk outside. Gay English, "Suspect Gays", and heterosexuals' drøfter det andre hovedprinsippet som Leaps analyse bygger på, nemlig at *Gay English* er "a language of risk". Med dette ser Leap ut til å mene at det er blant annet gjennom språket at homser tilkjenner seg for andre, og en slik tilkjenning kan være risikabel i en verden som normalt er homsefiendtlig. Derfor må tilkjenningens kodes slik at andre homser vil kunne lese subteksten, mens heteroer vil overse dem. I stor grad skjer denne kodingen gjennom hva man snakker om, eller på hva slags perspektiver en legger på samtaleemnet. Koden brukes til å etablere kontakt med mennesker en treffer, og som en tror kan være homser, og/eller den brukes til å holde heteroseksuelle deltakere utenfor i sammenhenger der både homser og heteroer deltar.

Kapittel 5, "Claiming gay space: Bathroom graffiti, songs about cities, and 'Queer' reference" inneholder en lengre analyse av en serie meldinger som ble skrevet i løpet av et semester på en vegg i et herretoalett ved universitetet hvor forfatteren arbeider. De inneholder referanser til homoseksualitet, men intet tyder på at de er produsert av homser. Et annet eksempel som neppe er relevant, er forfatterens samtale med en guttunge i et indianereservat i Utah, hvor gutten kommer med fiendtlige uttalelser mot "queers", men hvor det viser seg at han ikke er i stand til å definere denne termen. Ingen av disse eksemplene

kaster noe lys over *Gay men's English*, selv om tekstene ser ut til å handle om *gay men*.

Kapittel 6 handler mest om seksuell atferd i et helsestudio, hvor det påvises forskjeller mellom "self-identified gay men" og andre menn som har sex med menn. Lite av dette har med språk å gjøre, enda mindre med homsespråk, men Leap avrunder kapitlet med å påpeke forskjellen mellom homsers språk og språk brukt i erotiske møter mellom menn. Denne distinksjonen kunne ha dannet en del av den definisjonen vi savner.

Kapittel 7, "Gay English in a 'Desert of nothing': Language and gay socialization", og 8, "Gay English and the language of AIDS", forekommer oss å handle mer om sosialiseringpsykologi enn om språk, og det er synd, for hvis de hadde holdt hva overskriftene lovet, ville de sannsynligvis ha vært spennende lesning.

De siste fire kapitlene, som utgjør ca 100 sider, er altså etter vår mening av større antropologisk enn språkvitenskapelig interesse.

Bruken av språkvitenskapelige grunnbegreper

Med språkbegrep mener vi de definisjonene av grunnleggende begreper som *språk* (language), *grammatikk* (grammar) og *språkbruk* (discourse, text making) som forfatteren legger til grunn for analysene sine. Dersom disse er uklart (eller uhensiktsmessig) definert, vil analysene bli tilsvarende uklare. Dessverre mener vi at dette er tilfellet; begrepene i boka gis ikke et presist innhold, og dette fører i neste omgang til at det blir vanskelig å se Leaps konklusjoner som annet enn påstander uten et tilstrekkelig empirisk fundament.

Et hovedbegrep i analysene i boka er *Gay English*. Skal det være mulig å si noe presist om hva som karakteriserer denne påståtte varieteten av engelsk, kreves en klar avgrensning av hva 'English' innebærer i denne konteksten. I lys av diskusjonen ovenfor kan dette f.eks. være særlige grammatiske regler som ikke finnes i andre varieteter av engelsk, eller det kan være måter å bruke reglene i det engelske språksystemet som enten entydig eller i påfallende høy grad karakteriserer engelsktalende homsers språkbruk. Det kan naturligvis også være begge deler. I det første tilfellet ville vi kunne tale om *Gay English grammar*, i det andre om *Gay English discourse* eller *Gay English text making*.

Leap synes å implisere begge deler som komponenter i begrepet *Gay English*, som karakteriseres som en ferdighet som involverer 'grammatical skills' (kap. 1) så vel som ferdigheter i bruk av språket, særlig konstituert rundt begrepene 'cooperative discourse' (kap. 2-3) og 'language of risk'. La oss først se på begrepet 'grammatical skills', som i samme kap. også parafraseres som *Gay English grammar*. Den eneste eksplisitte definisjonen av grammatikkbegrepet vi har funnet, står på s. xvi:4

[...] the speakers' knowledge of form (syntax), reference (semantics), and context-marking strategies (pragmatics) specific to particular Indian English codes.

Denne definisjonen er både for snever og for vid i forhold til vanlig, språkvitenskapelig bruk av grammatikkbegrepet. Den er for snever fordi den ikke tar med implisitt kunnskap om lydstruktur (fonologi) og ordstruktur (morfologi) i tillegg til syntaks (setningsstruktur). Dette er kanskje ikke så alvorlig i denne sammenhengen, men å inkludere pragmatikk, her avgrenset til det noe uklare begrepet 'context-marking strategies' er mildest talt utradisjonelt, og etter vår mening lite fruktbart, særlig fordi han deretter skiller 'grammar' fra 'discourse':

[...], the speakers' construction and interpretation of oral or written messages, as guided by their linguistic knowledge and knowledge from other social and cultural sources.

Skillet mellom pragmatikk som en del av den grammatiske kunnskapen, og 'discourse' som bruk av denne kunnskapen i kombinasjon med annen kultur-betinget kunnskap, er uklar og svært lite heldig. Leap gir ingen prinsipiell begrunnelse for skillet, og det fører til at plasseringen av *Gay English* i forhold til aksene språkssystem – språkbruk blir uklar. Ut fra normal, språkvitenskapelig begrepsbruk ville vi vente at Leap med utgangspunkt i begrepet *Gay English grammar* ville gi oss belegg på grammatiske regler som er særegne for homser. Det gjør han imidlertid ikke, alle de karakteristika han tillegger *Gay English* er klart knyttet til bruk av språket. Forbindelsen mellom *Gay English* og grammatikkbegrepet må derfor knyttes til pragmatikk-komponenten i hans grammatikkdefinisjon. Om vi i samsvar med vanlig språkvitenskapelig tenkning overfører denne fra grammatikkdomenet til språkbruksdomenet, altså fra 'grammar' til 'discourse', for å bruke Leaps overordnede termer, vil *Gay English* entydig situeres i bruksdomenet, der det etter vår mening hører hjemme. Leaps bruk av 'grammar' er derfor forvirrende, og tjener til å tåkelegge analysene hans. I stedet for *Gay English* burde han ha innsnevret begrepsbruken sin til *Gay English discourse*, *Gay English text making*, begreper som han bruker flittig, men altså ikke avgrenser presist nok mot grammatikkbegrepet.

I neste omgang kan Leap også kritiseres for ikke å ha gitt disse begrepene et tilstrekkelig presist innhold. Dette kommer vi tilbake til nedenfor.

Analysene

Det vil alltid være vanskelig å definere et homospråk, akkurat som det er vanskelig å sette grensene for et *gay community*. Leap gir som nevnt ingen klar definisjon av sitt studieobjekt, *Gay men's English*, og avgrensningen av kategorien *gay men* er også svært uklar. Det kan være derfor boken inneholder en del

elementer som vi har vanskelig for å oppfatte som hjemmehørende under tittelen han har valgt.

Det første eksemplet som legges frem (1.1, p. 2), aktualiserer et problem som gjelder mange av Leaps eksempler og analysene av disse. Den transkriberte samtalen mellom en gjest og en hovmester inneholder ingen eksplisitte homoreferanser, som Leap også påpeker, og de påstått implisitte homoreferansene er så skjulte at man nærmest med den samme analysen ville kunne finne tilsvarende referanser nesten i hvilken som helst muntlig eller skriftlig tekst. Nå skulle det ikke være noen overraskende nyhet at vi lesber og homser har lett for å lese litt av hvert inn i tekster som vi ikke kan lese ut av dem, men i et språkvitenskapelig arbeid bør man vel holde seg på tryggere empirisk grunn.

I et eksempel på rituelle fornærmelser (1.2, p. 6) som er lånt fra Murray (1979), er det klart at aktørene er homser, nærmere bestemt *queens*, eller skruller, som vi sier på norsk, og teksten er full av referanser til virkelighet og myter knyttet til homsers liv. Leaps analyse av det hemningsløst vulgære, men på mange vis elegante spillet mellom de to aktørene er treffende, både hva gjelder retorikk og *cooperative discourse*, men den viser også denne siste termens begrensninger. Termen er lånt fra den feministiske tradisjonen i pragmatikk og sosiolingvistik, hvilket Leap ikke nevner, og bygger på en dikotomi hvor menns språk karakteriseres som *competitive* og kvinners språk som *cooperative*. Eksemplet viser at denne dikotomien ikke alltid er fruktbar, idet den gjengitte samtalen er *cooperative* og *competitive* på samme tid, og disse to trekkene her er avhengige av hverandre. Det er også interessant å notere at Leap gjentar påstanden om at det feminiserende i skrullerpråket inneholder misogyni, en påstand som gjentas uten begrunnelse i flere av de artiklene vi har nevnt. Her er det særlig interessant, siden Murray (1979), som er kilden til dette eksemplet, ser ut til å avvise dette synspunktet. I sin analyse av ulike rituelle fornærmelser blant homser (som han sammenligner med tilsvarende språklige spill blant sorte tenåringer) forklarer han maskulin eller feminin stil som identitetsbyggende, og han mener å finne at maskuliniserende referanser er like fornærmelig for en *queen* som feminiserende referanser kan være det for en *trade*.

I andre eksempler (f.eks. 2.3, p. 18) finner Leap også det som ofte kalles *minstrelsy*, og som i denne sammenheng først og fremst består i å overdrive og parodierte homse-stereotyper. Han viser blant annet at denne parodieringen kan brukes for å nedtone motsetninger eller avverge åpen konflikt (eks. 1.3, p. 7; 4.3, p. 53) og for å skape en samhørighet mellom personer som ikke har annet til felles enn tilknytning til en homsekultur (2.3). I flere eksempler viser han også hvordan diskret bruk av navn og andre ord og uttrykk med særlig betydning i homsekulturen kan brukes for å få bekreftet (eller avkreftet) en mistanke om at personen man snakker med er homse (eks. 4.2, p. 52; kap. 4, *passim*).

Det blir stående som en ubegrunnet påstand at de beskrevne kommunikasjonsstrategiene er typiske eller spesifikke for homsers språklige atferd. Man leter forgjeves etter eksempler på heterospråk til sammenligning. Leaps konversasjonsanalyse beskriver i virkeligheten strategier som brukes i hele språksamfunnet. Slik de er beskrevet i *main stream*-litteraturen innenfor pragmatikk (se f.eks. Levinson (1983) som er en standard-tekstbok), er de en del av de overordnede konvensjonene, ikke bare minoritetskonvensjonene. Der hvor han lykkes i å påvise homsespesifikke trekk, ser de først og fremst ut til å være knyttet til homsekulturens leksikon og retoriske konvensjoner, og fra vårt språkviten-skapelige synspunkt er Leaps analyser på sitt beste når de konsentrerer seg om nettopp slike trekk, som ikke er de han regner for de mest karakteristiske ved *Gay English*. Det gjelder blant annet deler av analysen av det før nevnte eksempel 2.3 (p. 16 ff), hvor mange homsespesifikke trekk synes å ha sin årsak i at homser lever litt annerledes enn de fleste andre menn og derfor snakker om andre ting.

Dermed blir det for oss noe paradoksalt over Leaps programmatisk erklæring i innledningen til Leap (1995):

I have titled this volume *Beyond the lavender lexicon* because, as just explained, there is more to lesbian and gay communication than coded words with special meanings, and more to lesbian and gay linguistic research than the compilation of dictionaries or the tracing of single-word etymologies. (p. xvii-xviii)

At en analyse av homospråk som tar utgangspunkt i leksikon, ikke behøver å begrense seg til ordboksarbeid, slik som Leap synes å forutsette, vil vi gjøre rede for i det følgende.

En alternativ tilnærming

Med utgangspunkt i vår lesning av Leaps bok kan vi forsøke å skissere en mulig tilnærming til en homolingvistik. Vi har før nevnt Leaps omtale av aspekter ved homsenes språkbruk som *a language of risk*, og dette ser ut til å være et fruktbart utgangspunkt. I kapittel 4 beskriver Leap blant annet hvordan bestemte ord og uttrykk kan få en homsespesifikk betydning og derfor kan brukes for å signalisere ens egen homseidentitet til andre menn som kanskje deler denne identiteten. Det blir en slags kode som reduserer risikoen ved å kommunisere med andre antatte homser i det offentlige rom.

Her er vi tilbake til studiet av leksikon. Anscombe (1983, 1989) og Ducrot (1983, 1984) og deres medarbeidere har vist at et språks leksikon inneholder mer enn det som står i en ordbok. Leksikalske enheter har også knyttet til seg normer for bruken av dem, altså pragmatiske regler, i tillegg til forskjellige kontekstavhengige betydninger. Teorien som Ducrot og hans skole har bygget

opp for å beskrive dette, og som de selv ofte kaller *pragmatique intégrée*, blir på engelsk vanligvis kalt *argumentation within language*. For å konkretisere hvordan noen elementer i denne teorien er bygget opp, la oss for eksempel se på noen setninger som har det samme referensielle innholdet:

- (1) Denne bilen koster nesten hundre tusen kroner.
- (2) Denne bilen koster bare litt under hundre tusen kroner.
- (3) Denne bilen koster knapt hundre tusen kroner.
- (4) Denne bilen koster bortimot hundre tusen kroner.

Det er klart at ikke alle disse setningene er egnede som argument for:

- (5) Denne bilen bør du kjøpe.

Det er også klart at forskjellen mellom på den ene side (1) og (4), som normalt vanskelig kan brukes som argument for (5), og på den annen side (2) og (3), som er brukbare, ligger i valg av adverb for å modifisere mengdeuttrykket.

Vår definisjon av grammatikkbegrepet (jf. *supra*) utelukker at disse bruksreglene er en del av grammatikken, altså av det systemet av regler som er felles for alle i et språksamfunn. Som del av leksikon vil disse bruksreglene kunne variere en del mellom forskjellige subkulturer innenfor et språksamfunn. Vi vet at den akademiske verden har sitt eget leksikon, og homsemiljøene har sine, og det må være mulig å finne mønstre eller strukturer i hvordan de er bygget opp, både hva gjelder de pragmatiske reglene vi har vært inne på, og når det gjelder hva det finnes ord for og hvordan ord dannes.

Når vi snakker, snakker vi vanligvis om noe, og det vi snakker om, er ofte ting i vår verden. Ethvert samfunn har også regler for hva man kan snakke om og hva man ikke kan snakke om. Som før nevnt, ser homsers verden ofte noe annerledes ut enn andre menns verden, og homsenes leksikon må tilpasses den verden de vil snakke om. Akkurat som det ikke er tilfeldig at norsk har flere ord for å beskrive snø enn fransk, er det kanskje ikke tilfeldig at fransk kjenner betydelig flere uttrykk for analt samleie og dem som praktiserer det enn norsk. I Etnografer har ofte brukt et språks leksikon for å finne ut hvordan språkbrukerne forstår verden, og lingvistikken har forutsetninger for å videreutvikle analysemetodene og tilpasse dem til studiet av subkulturer innenfor større språksamfunn.

Som vi har nevnt før, skriver Leap i tittelen og innledningen til antologien fra 1995 at forskningen om homospråk bør gå utover studiet av subkulturenes leksikon. Vår konklusjon blir den motsatte, nemlig at Leap (1996) er på sitt beste når han holder seg nettopp der, og gjennomgangen av denne boken styrker dermed vår overbevisning om at et språkvitenskapelig studium av homo-

språk bør holde seg til det bevislig homospesifikke og satse på en fornyet og forbedret analyse av homokulturenes leksikon, forstått som en interaksjon mellom de formelle enhetene som befinner seg der og de brukskonvensjonene som knytter seg til dem innenfor ulike subkulturer.

Noter

I det som følger vil vi utelukkende ta for oss talespråk. Skriftspråk ser vi på som en kulturbetinget artifakt som ikke kan tilbakeføres direkte til språkevnen slik vi avgrenser den her. Tegnspråk kan imidlertid ses på som en primær framtredelesform på linje med tale, men vi vil ikke komme nærmere inn på dette her.

1. Vi merker eksempler som ugrammatiske ved hjelp av en asterisk.
2. En ytring kan naturligvis også bli møtt av taushet eller ignorering. Dette vil vi se på som en type konkret handling.
3. Som det vil framgå av sitatet, er definisjonen myntet på Indian English grammar, men av konteksten framgår det at den er ment som en generell definisjon.
4. Ole Johnsen har undersøkt den siste forskjellen og lagt resultatene fram i et foredrag for studentforeningen Uglesett, men intet av dette er publisert.

Litteratur

- For en omfattende bibliografi over homospråklitteratur, se nettsidene til OUT In Linguistics: www.ling.nwu.edu/outil/
- Anscombe, Jean-Claude og Ducrot, Oswald: *L'argumentation dans la langue*, Bruxelles 1983.
- Anscombe, Jean-Claude: "Théorie de l'argumentation, topoi, et structuration discursive" *Revue québécoise de linguistique*, 18, no. 1, 1989.
- Bolton, Ralph: "Sex Talk: Bodies and Behaviors in Gay Erotica" i Leap, William L. (red.): *Beyond the lavender lexicon: Authenticity, imagination and appropriation in lesbian and gay languages*, Amsterdam 1995
- Butler, Judith: *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*, New York 1990.
- Chesebro, James W. og Klenk, Kenneth L.: "Gay masculinity in the gay disco" i Chesebro, James W. (red.): *Gayspeak: Gay male and lesbian communication*, New York 1981
- Courouve, Claude: *Vocabulaire de l'homosexualité masculine*, Paris 1985.
- Cox, Leslie J. og Fay, Richard J.: "Gayspeak, The linguistic fringe: Bona Polari, Camp, Queerspeak, and beyond" i Whittle, Stephen (red.): *The margins of the city: Gay men's urban lives*, Aldershot 1994.
- Ducrot, Oswald: *Le dire et le dit*, Paris 1984.
- Darsey, James: "Die non: Gay liberation and the rhetoric of pure tolerance" i Ringer, R. Jeffrey: *Queer words, queer images: Communication and the construction of homosexuality*, New York 1994.
- Dynes, Wayne R.: *Homolexis: A historical and cultural lexicon of homosexuality*, New York 1985.
- Foss, Karen A.: "The logic of folly in the political campaigns of Harvey Milk" i Ringer, R. Jeffrey: *Queer words, queer images: Communication and the construction of homosexuality*, New York 1994.
- Foucault, Michel: *Histoire de la sexualité*, Paris 1976-1984.
- Graf, Roman og Lippa, Barbara: "The Queens' English" i William L. Leap (red.): *Beyond the lavender lexicon*, Amsterdam 1995.
- Leap, William L.: *Word's out: Gay men's English*, Minneapolis 1996
- Leap, William L. (red.): *Beyond the lavender lexicon: Authenticity, imagination and appropriation in lesbian and gay languages*, Amsterdam 1995
- Levinson, Stephen C.: *Pragmatics*, Cambridge 1983 (8. opplag, 1992).
- Miller, David: "Inside the switchboards of desire: Storytelling on phone-sex lines" i Leap, William L. (red.): *Beyond the lavender lexicon: Authenticity, imagination and appropriation in lesbian and gay languages*, Amsterdam 1995
- Murray, Stephen O.: "The art of gay insulting" *Anthropological Linguistics* 21:211-23, 1979

